

'OKU TOKONI'I AU 'E HE SĀKALAMĒNITĪ KE U FAKAKAUKAU KIA SĪSŪ KALAI SI

TALATEU MA'Ā E FAIAKÓ

Ke ke mateuteu fakalaumālie ke ako'i e lēsoni ko 'enī, kātaki 'o lau mo fakalaululoto ki he ngaahi me'á ni: 'I he pō kimu'a peá Ne pekia 'i he kolosí, na'e 'ave 'e Sīsū Kalaisi 'a e sākalamēnitī ki He'ene kau 'Aposetoló peá Ne pehē ange, "Fai 'eni 'i he fakamanatu kiate au" (vakai, Luke 22:19–20). Hili 'Ene Toetu'ú, na'á Ne fai 'a e me'a tatau ki he Kau Nifái (vakai, 3 Nifái 18:1–11). 'I he 'ahó ni 'oku tau ma'u foki mo e sākalamēnitī ko e fakamanatu 'o e feilaulau na'e fakahoko 'e he Fakamo'uif ma'atautolú. 'Oku tau fakamo'oni ki he 'Otuá te tau manatu'i ma'u pē 'a Sīsū Kalaisi pea tauhi 'Ene ngaahi fekaú. (Vakai, T&F 20:77, 79.)

TEUTEU

- 'I he fakangofua 'e he pīsopé pe palesitini fakakoló, 'omai 'a e nge'esi laulau sākalamēnitī ki he nesilií.
- 'Omai ha tatau 'o e Tohi Tapú. Faka'ilonga'i 'a e Luke 22:19 ke faingofua ho'o huke ki aí. Toe faka'ilonga'i foki mo e peesi 106 'i he tohi lēsoni ko 'enī.

NGAAHI 'EKITIVITĪ KE AKO MEI AÍ

Kamata'aki ha 'ekitivitī fakatahataha. Ki ha ngaahi fakakaukau, vakai ki he peesi 3.

Lotu Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e fua lotú.

Hiva Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o Sīsū 'i he peesi 106 lolotonga ia 'okú ke hiva'i 'a e laine 'uluaki 'o e "Loto 'Apsia" (*Tohi Hiva 'a e Fānaú*, 11):

Loto 'Apsia, Fakakaukau kiate Iá. (*tuhu ki he fakatātā 'o Sīsū*)

Toutou fai 'eni ke tokoni ki hono fa'u ha 'ātakai 'apsia. Fakaafe'i 'a e fānaú ke hiva fakataha mo koe.

Folofolá Talaange ki he fānaú ko e 'aho Sāpate kotoa pē 'oku tau fai ai e me'a 'oku makehe 'aupito ke tau manatu'i ai 'a Sīsū—lolotonga e fakataha'anga sākalamēnitī 'oku tau kai 'a e me'i mā si'isi'i pea inu ha ki'i ipu vai si'isi'i. Talaange kiate kinautolu 'oku ui 'eni ko e sākalamēnitī. Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau lea "sākalamēnitī." Talaange ki he fānaú 'oku tau ako mei he folofolá, 'oku fie ma'u kinautolu 'e Sīsū ke tau kai 'a e sākalamēnitī ke tau manatu ai kiate Ia. Fakaava e Tohi Tapú kia Luke 22:19 pea lau, "Na'e folofola 'a Sīsū, 'Fai 'eni 'i he fakamanatu kiate au."

Fakatātā Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o ha tikoni 'okú ne tufa 'a e sākalamēnitī (peesi 114). Fakamatala'i e ngaahi fakaikiiki 'i he fakatātaá, hangē ko e tikoní mo e kakai 'oku nau tangutu fakalongolongo. 'Ai 'a e fānaú ke nau puke 'a e laulau sākalamēnitī na'á ke 'omai lolotonga iá 'okú ke fakamatala'i 'i he ngaahi lea mahinongofua 'a e me'a 'oku hoko 'i he lolotonga hono tufa 'o e sākalamēnitī—'oku tau fakafanongo fakalongolongo lolotonga 'oku tāpuaki'i 'a e sākalamēnitī; 'oku tau to'o e ki'i kongā mā 'e taha; 'oku tau inu 'a e vai pea toe fakafoki 'a e ipú ki he laulau; pea tau fakakaukau kia Sīsū.

'Ekitiviti Lau Māu Lau 'a e 'ekitiviti lau māu pea fakaafe'i 'a e fānaú ke kau mo koe: 'Oku ou kai fakalongolongo 'a e maá (*'ai ke hangē 'oku kai mā*)
Inu mo e vai ke na ō fakatahá. (*'ai ke hangē 'oku mou inu vai*)
'Oku ou kūnima mo fakakaukau kia Sīsū— (*kūnima*)
He ko e me'a ia 'oku totonú. (*kamokamo e 'ulú*)
[M. W. Verbica, "The Sacrament," *Friend*, Feb. 1995, 17]

NGAAHI TOKONI FAKAFIAKÓ

'Apsia: Ngāue'aki e le'o sí'i pea mo e 'ulungāanga faka-'apa'apa ke tokoni ki he fānaú ke mahino ko e sākalamēnitī 'oku toputapu.

Me'a ke pukepuké: 'Oku fakakaukau faingofua mo hangatonu pē e fānaú iki. 'Oku 'ikai ke mahino kiate kinautolu 'a e ngaahi fakakaukau 'oku 'ikai ke nau lava 'o mamata ki aí. 'Oku tokoni hono 'oange kiate kinautolu ha me'a ke nau fai 'oku fekau'aki mo e lēsoni ke nau ako ai. Fakapapau'i 'oku nau to'o 'i he loto'apsia mo e faka'apa'apa 'a e laulau sākalamēnitī. 'Oku totonu ke 'oua na'a 'i ai ha mā pe vai 'i he ngaahi laulau ki he 'ekitiviti ko 'enī.

Faka'osí Faka'alí'ali 'a e fakatātā 'o Sisū 'i he peesi 106. Fehu'í ki he fānaú, "Ko hai 'oku totonu ke tau fakakaukau ki ai 'i he taimi 'oku tau to'o ai e sākalamēnití?" Fakaafe'i 'a e fānaú ke nau pehē, "Sisū."

Lotu Fakaafe'i ha taha 'o e fānaú ke ne fai 'a e lotu tukú.

NGAAHI 'EKITIVITĪ KE FILI MEI AÍ

TEUTEÚ *Ki he 'ekitivitī mate'i 'o ha tahá:* Alea'i ha tokotaha ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-Ēlone ke ha'u ki he kalasi nesilí'í pea fakamatala 'o kau ki he'ene tokoni ki hono tufa 'o e sākalamēnití.

Ki he fakafaiva'i mo e va'ingá: 'Ai ha tatau 'o e ngaahi kaati 'i he peesi 115. Valivali 'a e ngaahi kātí, kapau 'e fie ma'u pea kosi kinautolu.

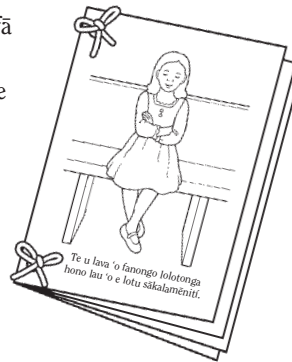
Ki he tohi: 'Ai ha tatau pea kosi 'a e ngaahi kaati 'i he peesi 115 ke taki taha 'a e fānaú. 'Omai ha filo pe afo.

Fakaafe Fakalāngilangi Fakafe'iloaki ho'o fakaafé ki he fānaú. Fakamatala'i ange 'okú ne ma'u 'a e lakanga fakataula'eiki. Kole kiate ia ke lea nounou fekau'aki mo 'ene teuteu'i, tāpuaki'i pe tufa 'a e sākalamēnití. Fakaafe'i ia ke vahevahe 'ene ongo fekau'aki mo e sākalamēnití.

Fakafaiva'i To'o tahataha ki 'olunga 'a e ngaahi kaati na'á ke teuteu'í. Lau 'a e fakamatala' pea 'ai 'a e fānaú ke hangē 'oku nau fai 'a e me'a 'oku hā 'i he tā fakatātaá (ki he 'uluaki kaati pē 'e tolú). Hangē ko 'ení, 'ai ke nau künima pea punou honau 'ulú pea 'apasia ke pehē pē 'oku nau to'o 'a e maá mo e vai. Fakamālō'ia'i kinautolu 'i he'enua ngaahi ngāue lelef. 'I he taimi 'okú ke puke ai ki 'olunga 'a e tā fakatātā 'o Sisū, fehu'í ki he fānaú, "Ko hai 'oku totonu ke tau fakakaukau ki ai 'i he taimi 'oku tau ma'u ai e sākalamēnití?"

Va'ingá Tuku fakafo'ohifo'i 'i he falikí pe 'i he funga tēpilé 'a e ngaahi kātí na'á ke teuteu'í. Fakaafe'i 'a e toko taha 'i he fānaú ke fulihi hake 'a e taha 'o e ngaahi kaatí. Lau 'a e fakamatala 'i he kātí. Toutou fai kae 'oua kuo 'i ai ha faingamālie 'o e tokotaha kotoa pē 'oku fie kaú.

Tohi 'Oange ki he fānaú takitaha 'a e ngaahi kaati 'e fā na'á ke teuteu'í ma'anautolú. Fakaava 'a e tuliki 'o e kaati takitaha. Fakahū e me'i filó pe afó 'i he fo'i avá pea nono'o 'a e afó ke fa'u ha ki'i tohi ma'á e fānaú takitaha. Pea lau 'a e tohi ki he fānaú.

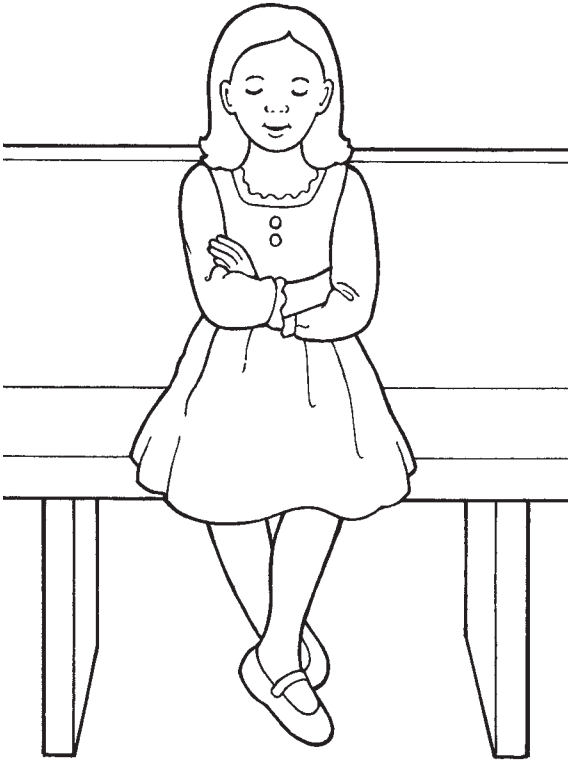
NGAAHI TOKONI FAKAFAIAKÓ

Lotu: Te ke fie ma'u ke ke fai pē 'e koe 'a e fua lotú pe lotu tukú he taimi 'e ní'ihí, ke faka'alí'ali ki he fānaú 'a e founga 'o e lotú. Te nau ako lahi taha pē mei ho'o sipingá 'i he'enua fai 'a e me'a 'okú ke talaange kiate kinautolú.

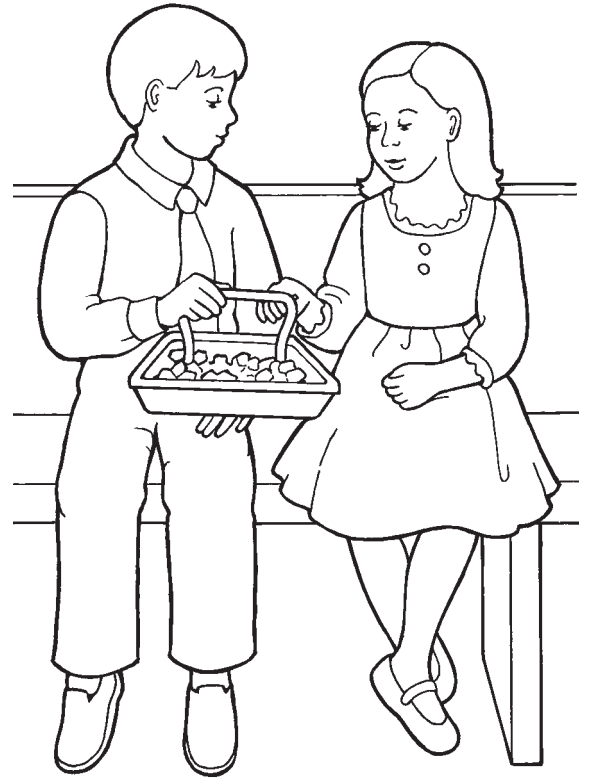
'Apasia: 'I he taimi 'okú ke fehu'í ai ki he fānaú pe ko hai 'oku totonu ke tau fakakaukau ki ai lolotonga e sākalamēnití, ko e ní'ihí 'o kinautolu mahalote nau kaikaila'i mai e talí. Kapau te nau fai pehē, ako'i kinautolu ke ngāue'aki e huafa 'o Sisū Kalaisí 'i he loto 'apasia.

Fakafé'ungá'i e ngaahi 'ekitivitī ke feau ho'o ngaahi fie ma'u mo e ngaahi ma'u'anga tokoni. Hangē ko 'ení, kapau 'oku 'ikai te ke ma'u 'a e filo pe afo ke ngāue'aki ki he 'ekitivití ko 'ení, te ke lava 'o fakataha'i 'a e ngaahi kātí 'i ha founga kehe. Pe ko ho'o 'ai e fānaú ke nau valivali 'a e ngaahi fakatātaá kae 'ikai ngaahi kinautolu ko ha tohi.

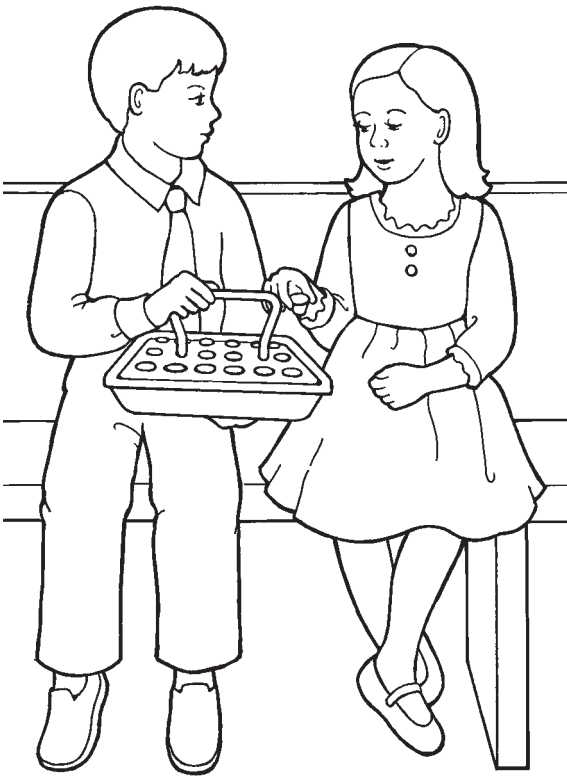

Te u lava 'o fanongo lolotonga hono lau 'o e lotu sākalamēnití.

Te u lava 'o fakakaukau kia Sīsū 'i he taimi 'oku ou kai ai 'a e maá.

Te u lava 'o fakakaukau kia Sīsū 'i he taimi 'oku ou inu ai 'a e vaí.

'Oku tokoni'i au 'e he sākalamēnití ke u fakakaukau kia Sīsū.